

**Oświadczenie złożone
przez senatora Zbigniewa Szaleńca
na 27. posiedzeniu Senatu
w dniu 18 lutego 2009 r.**

Oświadczenie skierowane do minister pracy i polityki społecznej Jolanty Fedak

Szanowna Pani Minister!

Zwracam się z oświadczeniem dotyczącym obowiązującego stanu prawnego w zakresie uprawnień przysługujących rodzicom opiekującym się niepełnosprawnymi dziećmi.

Niniejsze pismo stanowi reakcję na sytuację, w jakiej znaleźli się rodzice, którzy zwrócili się do mnie z prośbą o interwencję w ich sprawie.

Przybliżając zwięźle sytuację, wskazać należy, iż ich siedmioletni syn cierpi na rdzeniowy zanik mięśni. Aktualnie rozpoczyna naukę w szkole podstawowej, a ze względu na jego chorobę wymaga całodobowej opieki choćby jednego z rodziców. W związku z powyższym matka chorego chłopca ubiegała się o przejście na wcześniejszą emeryturę z tytułu konieczności sprawowania opieki nad swym niepełnosprawnym synem. Z uwagi jednak na obowiązujący stan prawny uzyskanie wcześniejszych świadczeń emerytalnych przez matkę chłopca okazało się niemożliwe. Jednocześnie nie może ona liczyć na regularne zwolnienia z pracy w celu sprawowania niezbędnej opieki nad synem. Całkowite porzucenie pracy z kolei spowoduje znaczne obniżenie uzyskiwanych wraz z małżonkiem dochodów, a co za tym idzie - brak środków niezbędnych między innymi na zaspokojenie potrzeb związanych z wychowaniem i leczeniem syna.

Regulacją pozwalającą osobom znajdującym się w sytuacji podobnej do sytuacji tej rodziny na uzyskanie wcześniejszych świadczeń emerytalnych była obowiązująca do 1 stycznia 1999 r. regulacja zawarta w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki.

Zgodnie z §1 ust. 1 przywołanego rozporządzenia matce, która nie mogła kontynuować zatrudnienia z powodu stanu zdrowia swojego dziecka, wymagającego jej stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w czynnościach samoobsługowych (bez względu na wiek), przysługiwało prawo do wcześniejszej emerytury, jeśli spełniała łącznie wymienione w rozporządzeniu warunki.

Z wyżej opisanych uprawnień matki, w sytuacjach opisanych w §2 rozporządzenia, skorzystać mógł także ojciec dziecka, jego opiekun prawny lub osoba wychowująca dziecko w ramach rodziny zastępczej.

Obowiązujące akty prawne nie przewidują uprawnień analogicznych do wyżej opisanych.

Wprawdzie art. 186 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pozwala skorzystać z uprawnień do wcześniejszej emerytury osobom, które w dniu 31 grudnia 1998 r. opiekowały się dzieckiem wymagającym stałej opieki i z tego tytułu w tym dniu nie pozostawały w zatrudnieniu oraz posiadały jednocześnie co najmniej dwudziestoletni okres zatrudnienia, jednakże tak ściśle uregulowanie znacznie zawęża możliwość skorzystania z przedmiotowej instytucji.

W orzecznictwie wskazuje się, iż ustawodawca zrezygnował z instrumentów ubezpieczenia społecznego na rzecz różnych form pomocy społecznej, jednakże porównanie stanu prawnego sprzed 1 stycznia 1999 r. ze stanem prawnym obowiązującym obecnie prowadzi do wniosku, iż

aktualna regulacja jest mniej korzystna oraz związana z większą liczbą ograniczeń aniżeli regulacja poprzednia.

I tak tytułem przykładu wskazuje się na świadczenie pielęgnacyjne unormowane w art. 17 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (DzU z dnia 30 grudnia 2003 r.). Świadczenie to związane jest jednakże między innymi z ograniczeniami dochodowymi, nadto jego miesięczna suma w wielu przypadkach jest niższa aniżeli hipotetyczne świadczenie z tytułu emerytury, jakie otrzymywać mogłaby osoba uprawniona. Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje bowiem, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 583,00 zł, nadto ustawa przewiduje inne ograniczenia dotyczące uzyskania tegoż świadczenia. Ponadto przysługuje ono w sztywno określonej wysokości 420,00 zł miesięcznie.

Kolejno, art. 42.1. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej stanowi, iż za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub nie otrzymuje emerytury albo renty.

Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe nie przysługuje jednakże osobie, która w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczenia ukończyła 50 lat i nie posiada okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) wynoszącego co najmniej 10 lat, a także osobie, która posiada okres ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) wynoszący 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn.

Wreszcie istnieją obecnie uprawnienia przysługujące pracownikom z tytułu opieki nad dziećmi, a uregulowane w kodeksie pracy.

Pomimo wskazanych istniejących obecnie rozwiązań uzasadnione wydaje się twierdzenie opowiadające się za przywróceniem obowiązującej uprzednio możliwości przejścia, w prawem przewidzianych okolicznościach, na wcześniejszą emeryturę, wobec konieczności sprawowania opieki między innymi nad niepełnosprawnym dzieckiem. Twierdzenie to jest o tyle uzasadnione, że uprawnienia w postaci świadczeń socjalnych i uprawnienia z tytułu świadczeń emerytalno-rentowych są świadczeniami całkowicie odmiennymi, wynikającymi z odmiennych tytułów i dopuszczalnymi ze względu na odmiennie kryteria. W takim stanie rzeczy świadczenia socjalne nie powinny, moim zdaniem, zastępować uprawnień z tytułu ubezpieczeń społecznych.

Mając powyższe na uwadze, uprzejmie proszę o ustosunkowanie się do twierdzeń zawartych w niniejszym piśmie oraz o przedstawienie swojego stanowiska odnośnie do możliwości dokonania zmian obowiązującej regulacji w przedmiotowej materii.

*Z poważaniem
Zbigniew Szaleniec*